

تدوین بسته آموزشی پیشگیری از طلاق و تعیین اثربخشی آن بر رضامندی همسران و طلاق عاطفی

شاهپور احمدی خویی^۱، علی مهداد^۲، نرگس کشتی آرای^۳

تاریخ دریافت ۱۳۹۷/۰۱/۱۴ تاریخ پذیرش ۱۳۹۷/۰۴/۰۵

چکیده

پیش‌زمینه و هدف: خانواده اصلی‌ترین نهاد جامعه به حساب می‌آید و سلامت این نهاد سلامت جامعه را به دنبال دارد. آموزش خانواده از رویکردهایی است برای نیل به این مقصود. هدف این پژوهش تدوین بسته آموزشی پیشگیری از طلاق و تعیین اثربخشی آن بر طلاق عاطفی و رضامندی همسران بود. **مواد و روش‌ها:** روش تحقیق ترکیبی از نوع طرح‌های اکتشافی که در بخش کیفی پژوهش از نوع روایتی و در بخش کمی از نوع نیمه تجربی بود. محیط پژوهش در بخش کیفی زوجین متقاضی طلاق شهر ارومیه بودند که با ابزار مصاحبه روایی، عواملی که منجر به تضعیف و تقویت خانواده می‌شد، استخراج و بر اساس آن بسته آموزشی پیشگیری از طلاق تدوین و روایی محتوایی آن توسط ۵ نفر از متخصصین تأیید گردید. در بخش کمی، روش پژوهش نیمه تجربی (پیش‌آزمون و پس‌آزمون با استفاده از دو گروه آزمایش و کنترل و پیگیری) بود. جامعه آماری شامل کارمندان آموزش و پرورش شهر ارومیه به تعداد ۴۵۲ نفر بودند که بدین منظور ۶۰ نفر به‌عنوان نمونه آماری تحقیق از طریق نمونه‌گیری داوطلبانه انتخاب و به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی (۳۰ نفر) و کنترل (۳۰ نفر) جایگزین شدند. در این مطالعه دو سازه طلاق عاطفی و رضامندی همسران به‌عنوان متغیرهای وابسته مورد بررسی قرار گرفته و برای سنجش آن‌ها از پرسشنامه‌های طلاق عاطفی گاتمن (۱۹۹۸) و رضامندی همسران افروز (۱۳۸۹) استفاده گردید. داده‌ها با استفاده از روش آماری آنالیز واریانس اندازه‌گیری مکرر در نرم‌افزار SPSS۲۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که آموزش بسته پیشگیری از طلاق باعث افزایش میزان رضامندی همسران و کاهش طلاق عاطفی در سطح معنی‌داری ($P > 0.05$) می‌گردد.

نتیجه‌گیری: با توجه به اثربخشی بسته آموزشی پیشگیری از طلاق، پیشنهاد می‌شود از این بسته در مراکز آموزش خانواده، محاکم دادگستری و مشاوره ازدواج و خانواده استفاده شود.

کلیدواژه‌ها: بسته آموزشی پیشگیری از طلاق، طلاق عاطفی، رضامندی همسران

مجله دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره شانزدهم، شماره پنجم، پی‌درپی ۱۰۶، مرداد ۱۳۹۷، ص ۳۳۵-۳۴۵

آدرس مکاتبه: اصفهان، دانشگاه آزاد واحد خوراسگان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، تلفن: ۰۹۱۳۱۱۱۶۷۰۶

Email: alimahdad.am@gmail.com

مقدمه

با ازدواج یک زوج شکل می‌گیرد و در مسیر زندگی، روابط این زوج از عوامل تعیین‌کننده در قوام این نهاد به شمار می‌آید (۳). نقش خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی با کارکردهای مختلف آن، می‌تواند هم در جنبه مثبت آن یعنی ایجاد کانون آرامش و هم در جنبه منفی‌اش یعنی ایجاد آسیب اجتماعی بسیار مهم و تأثیرگذار باشد (۴). یکی از مؤلفه‌های مهم در تشخیص سلامت خانواده رضامندی همسران از همدیگر است. همسران به‌عنوان ستون‌های یک خانواده نقش بی‌بدیلی در این میان دارند و روابط

خانواده محل ارضای نیازهای مختلف جسمانی، عقلانی و عاطفی است و داشتن آگاهی از نیازهای زیستی و روانی و شناخت چگونگی ارضای آن‌ها و مجهز شدن به فن‌ها و شناخت تمایلات زیستی و روانی ضرورتی انکارناپذیر است (۱). سنگ بنای نهاد خانواده در ازدواج گذاشته می‌شود و ازدواج موفق پایه و بنیانی عالی برای ایجاد خانواده‌های شاد و مستحکم تلقی می‌شود (۲). به عبارتی خانواده

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی

^۲ استادیار روانشناسی صنعتی سازمانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان اصفهان، اصفهان، ایران

طراحی یک راهبرد خروجی صرف می‌کند (۱۲). اگرچه علل متفاوتی از جمله محدودیت‌های فرهنگی، قومی و اجتماعی مانند چشم و هم چشمی‌ها و ترس از حرف مردم، ترس از تنها ماندن، مشکلات اقتصادی و نگرانی از بزرگ کردن فرزندان و غیره، مانع از رسیدن به مرحله طلاق رسمی می‌شود (۱۳).

کارشناسان بر این باورند که فرآیند طلاق در اکثر مواقع این مسیر را طی می‌کند: اختلافات جزئی، تکرار و جدی شدن آن‌ها، جدایی یا بی‌میلی یکی از زوجین به طرف مقابل، قهرهای طولانی و تکرار آن‌ها، خستگی زوجین از قهرها و درگیری‌ها، طلاق عاطفی و طلاق قانونی (۱۴). به عبارت دیگر زمانی که نیازها، انتظارات و نظرات زن، توسط مرد نادیده گرفته شود و زن احساس کند همسرش برای او اهمیتی قائل نیست، با کاهش تعاملات مثبت زن و مرد، رضایت زن و مرد از رابطه همسری کاهش یافته، طلاق عاطفی اتفاق می‌افتد و نتیجه این وضعیت مواجهه اعضای خانواده با فشارها و مشکلات روحی و جستجوی آرامش خارج از فضای خانواده‌هاست، و زن در برخورد با طلاق عاطفی، به راهکارهایی چون تلاش جهت بهبود رابطه، یافتن جایگزین برای رابطه همسری ناموفق، و اندیشیدن به طلاق قانونی متوسل می‌شود (۱۳). شاید دو برابر طلاق‌های قانونی را بتوانیم به این قبیل طلاق اختصاص دهیم، یعنی به زندگی‌های خاموش که زن و مرد در کنار هم به سردی زندگی می‌کنند ولی هیچ‌گاه تقاضای طلاق قانونی نمی‌کنند (۱۴). طلاق عاطفی در سال‌های اخیر مطالعات زیادی را به خود اختصاص داده است از جمله: یزدانی، حقیقتیان و کشاورز (۱۵) در تحقیقی با عنوان "تحلیلی بر کیفیت زندگی زنان دچار طلاق عاطفی (مطالعه موردی: شهرکرد)" نشان دادند که بین طلاق عاطفی و شش بعد کیفیت زندگی زنان (احساس فردی، روابط خانوادگی، روابط اجتماعی، کیفیت سلامت، رضایت از شرایط محیطی و رضایت از شرایط اقتصادی) رابطه معنی‌داری وجود دارد (۱۵). مؤمنی و آزادی فرد نیز در تحقیقی با عنوان "رابطه دانش و نگرش جنسی و باورهای ارتباطی با طلاق عاطفی" ۲۳۰ نفر از پرستاران زن متأهل شهر خرم‌آباد را مورد مطالعه قرار دادند، نتایج نشان داد بین دانش و نگرش جنسی و باورهای ارتباطی با میزان طلاق عاطفی زنان رابطه منفی معنی‌داری برقرار است و باور به مخرب بودن مخالفت، نگرش جنسی، توقع ذهن‌خوانی، باور به عدم تغییرپذیری همسر و کمال‌گرایی جنسی بیشترین نقش را در پیش‌بینی طلاق عاطفی دارد.

با عنایت به اثرات تخریبی دو مؤلفه طلاق عاطفی و کاهش رضایتمندی زناشویی در خانواده، توانمندسازی زوجین به منظور تقویت خانواده ضرورتی انکارناپذیر می‌باشد. مطالعات حاکی است

زناشویی رضایت‌بخش، زیربنای عملکرد خوب خانواده‌هاست و باعث رشد شایستگی و توانایی سازگاری و انطباق در بین کودکان می‌شود (۵). امروزه متخصصان روانشناسی خانواده غالباً معیار خود را در بررسی کیفی تر روابط زوجین، سطح رضامندی زناشویی آن‌ها قرار می‌دهند. رضامندی زناشویی عبارت است از نگرش مثبت و لذت‌بخش یک زن و شوهر به جنبه‌های مختلف روابط زناشویی. وینچ^۱ نیز معتقد است رضایت زناشویی عبارت است از انطباق بین وضعیتی که وجود دارد و وضعیتی که مورد انتظار می‌باشد (۶).

مطالعات نشان داده‌اند که این مؤلفه بر بسیاری از ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها تأثیر می‌گذارد (۷) و از سازه‌های بنیادی محافظت‌کننده نهاد خانواده و یکی از متغیرهایی است که به طور گسترده در تحقیقات خانواده و ازدواج مورد بررسی قرار گرفته است (۸).

همین‌طور بررسی‌های انجام‌شده در فرهنگ‌های مختلف بیانگر این مطلب است که نارضایتی‌ها و دافعه‌های روانی و نفسانی، ریشه اصلی همسرگریزی، همسرستیزی و طلاق است. بالعکس جاذبه‌های متقابل روانی و نفسانی همسران تضمین‌کننده احساس آرامش و تجربه خوشبختی بین همسران است (۹). از طرفی افراد با رضامندی زناشویی بالا نسبت به افرادی که زندگی زناشویی ناسازگارانه‌ای دارند، بیشتر عمر می‌کنند، سلامت جسمانی بالاتری دارند و نسبت به فرزندانشان والدین بهتری هستند (۱۰).

یکی دیگر از سازه‌هایی که در نهاد خانواده توجه وافر بدین شده است، پدیده طلاق عاطفی^۲ است. در این شکل از طلاق، زنان و شوهران ناسازگار به خاطر عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی از هم جدا نمی‌شوند، اما خانواده به جای آنکه کانون پرتراوت شادی و امید باشد، به مکانی آشفته و رنج‌آفرین تبدیل می‌شود که تندرستی، آرامش، پاک‌ی و مسئولیت ساکنان خود را از بین می‌برد. اگر افراد خانواده، به‌ویژه زن و شوهر، پیوسته درگیر مشکلاتی مانند سکوت‌های درازمدت، برخوردهای آزاردهنده کلامی و جسمی، فاصله گرفتن عاطفی و جسمی از یکدیگر، ناهماهنگی‌های فکری و عقیدتی، بیماری‌های روانی و روان‌تنی متناوب، ناخوشنودی جنسی و کاهش تدریجی عزت‌نفس باشند، با نشانه‌های اصلی خانواده آشفته روبه‌رو هستند، که چنین وضعیتی را می‌توان طلاق عاطفی نامید (۱۱).

این نوع از طلاق شامل کاهش علاقه‌مندی عاطفی نسبت به ازدواج است و پیوندها و روابط عاطفی، با رفتارهایی نظیر بیگانگی و کناره‌گیری از ارتباط عاطفی جایگزین می‌شود زیرا یکی از همسران علاقه‌مندی به حل مسائل را از دست می‌دهد و نیروی خود را در

²- Emotional divorce

¹ - vinch

در این مطالعه از روش تحقیق ترکیبی از نوع طرح‌های اکتشافی استفاده شد. بخش کیفی پژوهش از نوع روایتی و بخش کمی از نوع نیمه تجربی بود. محیط پژوهش در بخش کیفی زوجین متقاضی طلاق شهر ارومیه بودند که با ابزار مصاحبه روایی، عواملی که منجر به تضعیف و تقویت خانواده می‌شد، استخراج و بر اساس آن بسته آموزشی پیشگیری از طلاق تدوین و روایی محتوایی بسته توسط ۵ نفر از متخصصین تأیید گردید. در بخش کمی، روش پژوهش نیمه تجربی (پیش‌آزمون و پس‌آزمون با استفاده از دو گروه آزمایش و کنترل و پیگیری) بود. جامعه آماری شامل کارمندان آموزش و پرورش شهر ارومیه به تعداد ۴۵۲ نفر بودند که بدین منظور ۶۰ نفر به عنوان نمونه آماری تحقیق از طریق نمونه‌گیری داوطلبانه انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی (۳۰ نفر) و کنترل (۳۰ نفر) جایگزین شدند. گروه آزمایش به مدت سه روز در معرض آموزش این بسته قرار گرفته و گروه کنترل از این امر مستثنا گردید. در این مطالعه برای اندازه‌گیری متغیرهای وابسته (طلاق عاطفی و رضامندی همسران) از ابزار پرسشنامه به‌قرار ذیل استفاده گردید.

ابزارهای سنجش:

پرسشنامه رضامندی همسران:

این پرسشنامه توسط افروز (۱۳۸۹) تهیه شده است و در آن از آزمودنی خواسته می‌شود در قالب طیف لیکرت چهارگزینه‌ای (کاملاً مخالف ۱، مخالف ۲، موافق ۳ و کاملاً موافق ۴) در مورد رضامندی زناشویی پاسخ بدهند. هر چه فرد در این آزمون نمره بیشتری کسب نماید، نشان‌دهنده رضامندی زناشویی بالاتر است. هر گویه این مقیاس با توجه به‌مرور پیشینه نظری و پژوهشی و سال‌ها تجربه بالینی و مشاوره در زمینه رضامندی زناشویی، ازدواج و خانواده تنظیم شده است. به‌منظور بررسی روایی محتوایی هشت متخصص روان‌شناس و مشاور با درجه دکترا در زمینه‌ی مشاوره خانواده و ازدواج پرسشنامه را مورد بررسی و مطالعه قرار دادند و پس از اعمال نظر آنان تعدادی از سؤالات حذف شد. سپس در یک مطالعه‌ی مقدماتی نظر بیست زوج، پیرامون قابل‌فهم بودن سؤالات بررسی و بعد از اعمال نظر آنان درنهایت ۵۱ سؤال انتخاب شد. جهت محاسبه روایی، هم‌زمان با اجرای مقیاس رضامندی همسران افروز، پرسشنامه‌ی رضامندی زناشویی انریچ بر روی ۶۰ زوج نیز اجرا شد. همبستگی بین مقیاس رضامندی همسران افروز با پرسشنامه‌ی رضامندی زناشویی انریچ ۰/۴۳۱ به دست آمد که در سطح (۰/۰۱ < P) معنی‌دار بود، لذا با ۹۹ درصد اطمینان همبستگی مشاهده شده بین این دو مقیاس معنی‌دار می‌باشد. ضرایب اعتبار کل مقیاس و خرده مقیاس‌ها به‌این ترتیب برآورد شد. مؤلفه اول شش سؤال بود

یکی از گزینه‌های دستیابی به این مهم همواره نهاد آموزش بوده است و بررسی‌های متعدد اثربخشی آن را مورد تأکید قرار داده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد: پروین، فاطمی، امینیان و رفیعی وردجانی (۱۳۹۳) تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی را بر رضایت زناشویی در پرستاران شاغل مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که این آموزش‌ها موجب ارتقا رضایت زناشویی پرستاران می‌شود (۵). زینالی و سعادت (۱۳۹۵) نیز در تحقیقی تأثیر آموزش زندگی خانواده را روی کارمندان سازمان بهزیستی ارومیه مورد بررسی قرار داده و نتیجه گرفتند که این آموزش‌ها توانسته است میزان رضایتمندی زناشویی را ارتقا دهد (۱۶). کلاین و استافورد (۲۰۰۹) نیز نشان دادند که آموزش مهارت‌های ارتباطی بر جو روانی - عاطفی خانواده تأثیر مثبت داشته و موجب شده است که زوجین احساس علاقه و رضایت بیشتری نشان دهند (۱۷). همین‌طور کارسون^۲ و همکاران (۲۰۱۰) هم در مطالعه خود به بررسی اثربخشی غنی‌سازی روابط بر ابعاد روابط زناشویی پرداخته و به این نتیجه دست یافتند که غنی‌سازی روابط باعث افزایش رضایت‌مندی زناشویی، استقلال، صمیمیت و پذیرش در بین زوجین می‌شود (۱۸). پرواضح است برای توانمندسازی نهاد خانواده، باید تمهیداتی اندیشیده شود تا از ایستایی و رکود آن پیشگیری گردد. پویا و سازنده بودن روابط در درون خانواده می‌تواند بستر مناسبی برای رشد و بالندگی اعضا خانواده باشد و یکی از راهکارهای ارائه شده در این خصوص، همواره مؤلفه آموزش بوده است. نهاد آموزش می‌تواند از طریق آگاه‌سازی مخاطبین و سپس تغییر نگرش در آن‌ها الگوهای تنش‌زا و ناخوشنود کننده را برطرف و درنهایت به رضایتمندی زوجین رهنمون سازد (۱۹). با توجه به اینکه بخش بزرگی از محتواهای آموزشی موجود در کشور برگرفته از منابع غیر ایرانی است، لذا تهیه بسته آموزشی جدید و برگرفته از عناصر فرهنگی بومی اجتناب‌ناپذیر می‌نمود. برای دستیابی به این مقصود، لازم بود، عوامل تضعیف‌کننده و تقویت‌کننده نهاد خانواده در شرایط کنونی بررسی و متناسب با آن محتوای آموزشی طراحی گردد. بر این اساس مطالعه حاضر در پی پاسخ به این سؤالات بوده است که آموزش بسته پیشگیری از طلاق تا چه میزان می‌تواند روی (۱) طلاق عاطفی و (۲) رضامندی همسران تأثیر داشته باشد؟ از طرفی با توجه به اینکه بسته آموزشی حاضر بر اساس پژوهش میدانی بوده و از رویکردی بومی بهره‌مند بوده است، از این نظر نسبت به مطالعات دیگر دارای تمایز است.

مواد و روش کار

² -Carson & Others

¹ -Kline & Stanford

را ۰/۸۵ گزارش کرده‌اند (۲۱). در تحقیق کنونی نیز آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۰/۸۹ به دست آمد.

بسته آموزشی پیشگیری از طلاق:

بسته آموزشی پیشگیری از طلاق توسط مهداد، کشتی آرای و احمدی خوبی تهیه و تدوین شده و حاوی ۱۲ فصل می‌باشد. عناوین این بسته شامل: مبانی ازدواج و خانواده، مقوله عشق در روابط همسران، ارتباط سازنده، مهارت مدیریت تعارض، اقتصاد خانواده، کارکرد جنسی همسران، بی‌وفایی، خشونت در خانواده، پدیده طلاق، نقش آموزش و مشاوره در استحکام خانواده و والدگری است. این بسته بر مبنای انجام مصاحبه روایتی با زوجین متقاضی طلاق که به منظور گذراندن فرایند جدایی به مراکز کاهش طلاق بهزیستی شهر ارومیه مراجعه نموده بودند، تهیه شده است. عوامل استخراج شده تأثیر گذار بر تلاشی خانواده‌ها طی فرایند مصاحبه به تعداد ۱۱۳ عنوان، مفاهیم بسته فوق را تشکیل دادند. بعد از تهیه و تدوین، روایی محتوایی این بسته توسط ۵ نفر از اساتید دانشگاه با تخصص مسائل خانواده و ازدواج تأیید گردید. این بسته توسط یکی از محققین به گروه آزمایشی تدریس گردید و برای ارتقا اثربخشی آن از تکنیک‌های شیوه فعال آموزشی نظیر بارش فکری، ایفای نقش، فعالیت گروهی و تکالیف منزل استفاده شد. هر جلسه آموزشی از ۹۰ دقیقه تشکیل می‌شد و مخاطبین (کارمندان متأهل اداره آموزش و پرورش شهر ارومیه) در برگزاری جلسات مشارکت فعالانه داشتند. این مداخله آموزشی در سه روز به اجرا درآمد و گروه آزمایشی و کنترل قبل و بعد از اجرای مداخله ابزارهای سنجش (پرسشنامه‌های رضامندی همسران و طلاق عاطفی) را تکمیل کرده و در مرحله پیگیری بعد از گذشت سه ماه از اتمام کارگاه بار دیگر این پرسشنامه‌ها توسط هر دو گروه تکمیل و نتایج حاصله مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۵۷ به دست آمد. تعداد سؤالات اختصاص داده شده به مؤلفه دوم شش سؤال بود که آلفای کرونباخ ۰/۸۱۳ به دست آمد. تعداد سؤالات اختصاص داده شده به مؤلفه سوم هفت سؤال بود که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۵۴ به دست آمد. مؤلفه چهارم محتوی بیشترین سؤالات یعنی ۱۰ سؤال بود که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۳۰ به دست آمد. تعداد سؤالات اختصاص داده شده به مؤلفه پنجم، پنج سؤال بود که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۶۳ به دست آمد. مؤلفه ششم با سه سؤال و آلفای کرونباخ ۰/۸۵۳ بود. مؤلفه هفتم شامل چهار سؤال با آلفای کرونباخ ۰/۷۳۱ بود. برای مؤلفه هشتم سه سؤال با آلفای کرونباخ ۰/۶۴۶ به دست آمد. مؤلفه نهم مقیاس شامل سه سؤال با آلفای کرونباخ ۰/۷۴۹ بود. و بالاخره مؤلفه دهم با چهار سؤال و آلفای کرونباخ ۰/۷۶۷ به دست آمد. اعتبار کل مقیاس نیز ۰/۹۵۷ بود که نشان‌دهنده اعتبار بسیار مطلوب پرسشنامه رضامندی همسران افروز است (۲۰). در این تحقیق نیز آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۹۵ به دست آمد.

پرسشنامه طلاق عاطفی:

این پرسشنامه در ۲۴ گویه به شکل دوگزینه‌ای و به صورت بلی (۱) یا خیر (۰) در سال ۱۹۹۸ توسط گاتمن^۱ (ترجمه جزایی، ۱۳۸۸) تنظیم شده است. پس از جمع کردن پاسخ‌های مثبت، چنانچه تعداد آن برابر هشت (۸) و بالاتر باشد، به معنای این است که زندگی زناشویی فرد در معرض جدایی قرار داشته و علائمی از طلاق روانی در وی مشهود است. پایایی کل این آزمون در این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۳ به دست آمده و روایی صوری آن نیز با نظر متخصصان تأیید گردیده است. مامی و عسگری (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان "نقش تمایز یافتگی خود و سبک‌های دل‌بستگی در پیش‌بینی طلاق عاطفی آلفای کرونباخ را پرسشنامه

نحوه اجرا

روز اول

جلسه اول: معارفه (یخ شکنی)، توافق روی قوانین کلاس، مقدمه‌ای از وضعیت کنونی خانواده و اهداف دوره.

جلسه دوم: مروری بر مبانی و نظریه‌های موجود در حوزه خانواده، دیدگاه دینی در مورد خانواده، نقش مقوله عشق در روابط

همسران، نظریه‌های عشق و ارائه تکلیف منزل.

جلسه سوم: مرور تکلیف منزل، مهارت‌های گفتگوی همسران، مهارت گوش دهی فعال، تئوری‌های مرتبط با ارتباط، اجزا

ارتباط، سبک‌های ارتباطی و تکلیف منزل.

جلسه چهارم: مرور تکلیف منزل، مدیریت تعارضات خانواده، سبک‌های مدیریت تعارض، رویکردهای مرتبط با تعارض، علل

و عوامل تعارض و ارائه تکلیف منزل.

¹ Cotman

روز دوم

جلسه اول: مرور تکالیف منزل، اقتصاد خانواده، نحوه مدیریت اقتصاد خانواده.

جلسه دوم: تأثیرات شغل همسران در روابط، کارکرد جنسی همسران، تفاوت همسران از بابت این کارکرد، اختلالات جنسی

و علل آن، تکلیف منزل.

جلسه سوم: مرور تکلیف منزل، بی‌وفایی زناشویی و دلایل آن، نقش همسران در مواجهه با بی‌وفایی و ارائه تکلیف منزل.

جلسه چهارم: مرور تکلیف منزل، خشونت در خانواده، انواع خشونت، علل پدیده طلاق، تأثیرات آن بر زنان، مردان و فرزندان،

ارائه تکلیف منزل.

روز سوم

جلسه اول: مرور تکالیف منزل، نقش آموزش خانواده و نهاد مشاوره در استحکام خانواده.

جلسه دوم: تعاملات همسران (شامل عناوین: قهرمانی، آراستگی همسران، ویژگی‌های روان‌شناختی مردان و زنان).

جلسه سوم: دخالت خانواده همسران تقسیم کار کار خانه. والدگری (تعاریف و سبک‌های تربیتی).

جلسه چهارم: ادامه والدگری (نقش والدین، وقت کیفی، سیستم پاداش و تنبیه، ملاحظات دست‌ور دادن و نادیده گرفتن،

مروری کلی بر اختلالات رفتاری شایع کودکان و نوجوانان)

یافته‌ها

روی کارمندان اداره آموزش و پرورش شهر ارومیه باهدف بررسی میزان تأثیر بسته آموزشی پیشگیری از طلاق بر رضامندی همسران و طلاق عاطفی انجام پذیرفت.

افزایش رضامندی همسران و کاهش طلاق عاطفی در تداوم و پویایی خانواده‌ها بسیار مؤثر است. یکی از روش‌های مهم برای دستیابی به این مهم، نهاد آموزش می‌باشد. بخش کمی پژوهش

جدول (۱): توزیع فراوانی و درصد جنسیت و سطح تحصیلات پاسخگویان به تفکیک دو گروه مداخله و کنترل

p-value	df	آماره کای -دو	مداخله		کنترل		کمیت	
			درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۰/۷۹۵	۱	X ² =۰/۰۶۷	۵۳/۳	۱۶	۴۳/۳	۱۷	زن	جنسیت
			۴۶/۷	۱۴	۵۶/۷	۱۳	مرد	
۰/۳۲۸	۳	X ² =۳/۴۴۴	۲۳/۳	۷	۲۰	۶	دیپلم	تحصیلات
			۰	۰	۱۰	۳	فوق‌دیپلم	
			۵۶/۷	۱۷	۴۶/۷	۱۴	لیسانس	
			۲۰	۶	۲۳/۳	۷	فوق‌لیسانس	

(۲۰/۳ درصد) دیپلم، ۱۷ نفر (۵۶/۷ درصد) لیسانس و ۶ نفر (۲۰ درصد) فوق‌لیسانس بودند. در مجموع می‌توان چنین گفت که از مجموع ۶۰ پاسخگو در مطالعه حاضر؛ تعداد ۱۳ نفر (۲۱/۷ درصد) دیپلم، ۳ نفر (۵ درصد) فوق‌دیپلم، ۳۱ نفر (۵۱/۷ درصد) لیسانس و ۱۳ نفر (۲۱/۷ درصد) فوق‌لیسانس بودند.

سؤال اول پژوهش بر این مبنا بود که آیا آموزش بسته پیشگیری از طلاق بر رضامندی همسران درکارکنان آموزش و پرورش شهر ارومیه تأثیر دارد؟ برای بررسی این فرضیه با توجه به تکرار تست‌ها در سه نوبت پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری، از روش آماری تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر استفاده شد.

بر اساس یافته‌های جدول (۱) مشاهده می‌شود که از مجموع ۳۰ پاسخگو در گروه کنترل؛ تعداد ۱۳ نفر (۵۶/۷ درصد) مرد و ۱۷ نفر (۴۳/۳ درصد) زن بودند و نیز از مجموع ۳۰ پاسخگو در گروه مداخله؛ تعداد ۱۴ نفر (۴۶/۷ درصد) مرد و ۱۶ نفر (۵۳/۳ درصد) زن بودند. در مجموع می‌توان چنین گفت که از مجموع ۶۰ پاسخگو در مطالعه حاضر؛ تعداد ۲۷ نفر (۴۵ درصد) مرد و تعداد ۳۳ نفر (۵۵ درصد) زن بودند. همچنین به لحاظ سطح تحصیلات، در گروه کنترل؛ تعداد ۶ نفر (۲۰ درصد) دیپلم، ۳ نفر (۱۰ درصد) فوق‌دیپلم، ۱۴ نفر (۴۶/۷ درصد) لیسانس و ۷ نفر (۲۳/۳ درصد) فوق‌لیسانس بودند و نیز از مجموع ۳۰ پاسخگو در گروه مداخله؛ تعداد ۷ نفر

که به آن‌ها اپسیلون گفته می‌شود و در جدول F ارائه می‌شوند. در این فرضیه از اپسیلون هینه-فلت استفاده شده است. از طرفی دیگر با توجه به اینکه اثر تعاملی (گروه × زمان) معنی‌دار نیست ($F = 0/117$ و $sig. = 0/733 > 0/05$) لذا مفروضه همگنی شیب‌های رگرسیون نیز برقرار است و اجرای آزمون تحلیل واریانس صحیح می‌باشد.

قبل از تحلیل واریانس، مفروضه کرویت داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت که چون سطح معنی‌داری حاصله از $0/05$ کوچک‌تر بود لذا این فرض رد شد ($P=0/001$ و $DF=2$). یعنی فرض کرویت برآورده نشده است، لذا برای ادامه تفسیر در این حالت، نتایج مربوط به آزمون F بایستی بر اساس تعدیل درجه آزادی استفاده شود. برای تعدیل درجه آزادی، در آزمون کرویت ماکلی سه تخمین وجود دارد

جدول (۲): نتایج تحلیل واریانس اندازه‌گیری مکرر رضامندی همسران در سه زمان

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	نسبت F	سطح معنی‌داری	مجذور اتا	توان آماری
زمان	۶۰۰/۱۴۴	۱/۳۳۶	۴۴۹/۳۳۸	۳۹/۵۰۸	۰/۰۰۰۱	۰/۴۰۵	۱
زمان×گروه	۶۰۳/۴۷۸	۱/۳۳۶	۴۵۱/۸۳۴	۳۹/۷۲۸	۰/۰۰۰۱	۰/۴۰۷	۱
خطا	۸۸۱/۰۴۴	۷۷/۴۶۶	۱۱/۳۷۳				-

و پیگیری معنی‌دار است؛ همچنین تفاوت میانگین رضامندی همسران پس از آموزش بسته با میانگین رضامندی همسران در قبل از آزمون و پیگیری معنی‌دار است و نهایتاً اینکه این تفاوت میانگین‌ها برای پیگیری با قبل از مداخله و بعد از مداخله نیز معنی‌دار است ($p \leq 0/05$).

بر اساس جدول (۲) نتایج حاصل از تحلیل نشان می‌دهد که اثر بسته آموزشی پیشگیری از طلاق بر افزایش رضامندی همسران کارمندان آموزش و پرورش شهر ارومیه معنی‌دار است. نتایج مقایسه‌های زوجی با استفاده از آزمون بونفرونی نشان داد که همه مقایسه‌های دوبندو معنی‌دار هستند یعنی تفاوت میانگین رضامندی همسران قبل از مداخله با میانگین رضامندی همسران بعد از مداخله

جدول (۳): نتایج آزمون بونفرونی برای رضایتمندی همسران

اختلاف میانگین	خطای معیار	سطح معنی‌داری	فاصله اطمینان	حد پایین	حد بالا
رضایتمندی	رضایتمندی پس	۰/۵۴۶	۰/۰۰۰۱	-۴/۷۴۶	-۲/۰۵۴
پیش	رضایتمندی پیگیری	۰/۶۲۳	۰/۰۰۰۱	-۵/۷۵۲	-۲/۶۸۱
رضایتمندی پس	رضایتمندی پیش	۰/۵۴۶	۰/۰۰۰۱	۲/۰۵۴	۴/۷۴۶
رضایتمندی پس	رضایتمندی پیگیری	۰/۲۷۲	۰/۰۱۲	-۱/۴۸۷	-۰/۱۴۷
رضایتمندی	رضایتمندی پیش	۰/۶۲۳	۰/۰۰۰۱	۲/۶۸۱	۵/۷۵۲
پیگیری	رضایتمندی پس	۰/۲۷۲	۰/۰۱۲	۰/۱۴۷	۱/۴۸۷

× معنی‌داری در سطح کم‌تر از $0/05$

گرفت که بسته آموزشی پیشگیری از طلاق موجب افزایش رضامندی همسران در گروه مداخله، پس از آموزش شده و این تأثیر ماندگار بوده است.

سؤال دوم پژوهش بر این مبنا بود که آیا آموزش بسته پیشگیری از طلاق بر طلاق عاطفی زوجین در کارکنان آموزش و پرورش شهر ارومیه تأثیر دارد؟

همچنین نتایج نشان می‌دهد که تأثیر گروه‌بندی (بسته آموزشی پیشگیری از طلاق) در گروه مداخله در مقایسه با گروه کنترل معنی‌دار است ($F=12/990$ و $sig.=0/001$). به عبارتی می‌توان گفت بسته آموزشی پیشگیری از طلاق باعث افزایش رضامندی همسران در گروه مداخله در مقایسه با گروه کنترل شده است. بنابر این، سؤال اول پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد و می‌توان نتیجه

تفسیر در این حالت، نتایج مربوط به آزمون F بایستی بر اساس تعدیل درجه آزادی استفاده شود. برای تعدیل درجه آزادی، در آزمون کرویت ماخلی سه تخمین وجود دارد که به آن‌ها اسپیلون گفته می‌شود و در جدول F ارائه می‌شوند. در این فرضیه از اسپیلون هینه-فلت استفاده شده است.

برای بررسی این فرضیه با توجه به تکرار تست‌ها در سه نوبت پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری، از تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر استفاده شد. قبل از تحلیل واریانس مفروضه کرویت داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت که چون سطح معنی‌داری حاصله از $0/05$ کوچک‌تر شده است لذا این فرض رد می‌شود ($P=0/0001$) و $DF=2$. یعنی فرض کرویت برآورده نشده است، لذا برای ادامه

جدول (۴): نتایج تحلیل واریانس اندازه‌گیری مکرر طلاق عاطفی زوجین در سه زمان

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	Fنسبت	سطح معنی‌داری	مجذورات	توان آماری
زمان	۱۲/۲۱۱	۱/۱۴۰	۱۰/۷۱۵	۱۴/۹۷	۰/۰۰۰۱	۰/۲۰۵	۰/۹۸۰
زمان×گروه	۷/۸۱۱	۱/۱۴۰	۶/۸۵۴	۹/۵۷۶	۰/۰۰۲	۰/۱۴۲	۰/۸۹۲
خطا	۴۷/۳۱۱	۶۶/۱۰۰	۰/۷۱۶			-	

پیگیری معنی‌دار است؛ همچنین تفاوت میانگین طلاق عاطفی زوجین پس از آموزش بسته با میانگین طلاق عاطفی زوجین قبل از آزمون معنی‌دار است و نهایتاً اینکه این تفاوت میانگین‌ها برای پیگیری با قبل از مداخله نیز معنی‌دار است ($p \leq 0/05$).

بر اساس جدول ۴ نتایج حاصل از تحلیل نشان می‌دهد که اثر بسته آموزشی پیشگیری از طلاق بر کاهش طلاق عاطفی زوجین شهرستان ارومیه معنی‌دار است. نتایج مقایسه‌های زوجی با استفاده از آزمون بونفرونی نشان داد که تفاوت میانگین طلاق عاطفی زوجین قبل از مداخله با میانگین طلاق عاطفی زوجین بعد از مداخله و

جدول (۵): نتایج آزمون بونفرونی برای طلاق عاطفی

اختلاف میانگین	خطای معیار	سطح معنی‌داری	فاصله اطمینان	حد پایین	حد بالا
۰/۴۵۰x	۰/۱۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۷۰۱	۰/۱۹۹	۰/۷۰۱
۰/۶۱۷x	۰/۱۵۹	۰/۰۰۱	۱/۰۰۹	۰/۲۲۴	۱/۰۰۹
-۰/۴۵۰x	۰/۱۰۲	۰/۰۰۰۱	-۰/۱۹۹	-۰/۷۰۱	-۰/۱۹۹
۰/۱۶۷	۰/۰۷۱	۰/۰۶۹	۰/۳۴۳	-۰/۰۰۹	۰/۳۴۳
-۰/۶۱۷x	۰/۱۵۹	۰/۰۰۱	-۰/۲۲۴	-۱/۰۰۹	-۰/۲۲۴
-۰/۱۶۷	۰/۰۷۱	۰/۰۶۹	۰/۰۰۹	-۰/۳۴۳	-۰/۳۴۳

×: معنی‌داری در سطح کم‌تر از $0/05$

عاطفی زوجین در گروه مداخله، پس از آموزش شده و این تأثیر ماندگار بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه عملکرد خانواده در حیطه‌های گوناگون، حول محور بازیگران آن، یعنی زوجین از دیر باز مورد توجه کارشناسان جامعه‌شناسی و روانشناسی قرار گرفته است. اهمیت سلامت خانواده و

همچنین نتایج نشان می‌دهد که تأثیر گروه‌بندی (بسته آموزشی پیشگیری از طلاق) در گروه مداخله در مقایسه با گروه کنترل معنی‌دار است ($f=5/354$ و $sig=0/024$). به عبارتی می‌توان گفت بسته آموزشی پیشگیری از طلاق باعث کاهش طلاق عاطفی زوجین در گروه مداخله در مقایسه با گروه کنترل شده است. بنابر این، سؤال دوم پژوهش نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد و می‌توان نتیجه گرفت که بسته آموزشی پیشگیری از طلاق موجب کاهش طلاق

ایجاد روابطی سالم میان زوجین و فرزندان در تقویت و تحکیم فضای عاطفی این نهاد بسیار مؤثر و حیاتی است (۱۰).

هرتمهیدی که بتواند در راستای ایمن سازی فضای عاطفی خانواده گام بردارد می‌تواند هم‌زمان فضای جامعه را نیز به سمت سلامت رهنمون گردد. بدیهی است یکی از کانال‌هایی که می‌تواند در دستیابی به این هدف کمک کننده باشد از رهگذر انجام مطالعات علمی است. بر این اساس تحقیق حاضر با هدف تدوین بسته آموزشی پیشگیری از طلاق و تعیین اثربخشی آن بر طلاق عاطفی و رضامندی همسران در کارمندان آموزش و پرورش شهر ارومیه انجام پذیرفت. از آنجاکه اثربخشی بسته آموزشی حاضر بعد از تهیه و تدوین برای اولین بار در این پژوهش مورد آزمون قرار گرفته است، لذا پیشینه‌ای برای آن مترتب نیست. از این رو به برخی از تحقیقات مشابه و همسو اشاره می‌گردد.

در رابطه با سؤال اول تحقیق مبنی بر میزان تأثیر آموزش بسته پیشگیری از طلاق بر میزان رضامندی همسران، نتایج نشانگر آن بود که آموزش بسته توانسته است میزان رضامندی را افزایش دهد (۰/۰۱ > p). این یافته با نتایج تحقیق ساسان پور (۱۳۸۷) (۲۲) مینو، ثنایی و رضابخش (۱۳۸۹) (۲۳)، میری و شریف زاده (۱۳۹۱) (۲۴)، مقصودزاده و یونسی (۱۳۹۲) (۲۵)، پروین، فاطمی، امینیان و رفیعی وردجانی (۱۳۹۳) (۵)، کلاین و استافورد^۱ (۲۰۰۹) (۱۷) و کارسون^۲ و همکاران (۲۰۱۰) (۱۸) هماهنگی دارد. در این مطالعات نیز اثربخشی الگوهای مختلف آموزشی که عمدتاً تأکید بر مهارت آموزی داشته‌اند مورد ارزیابی قرار گرفته و به نتایج مثبتی دست یافته‌اند.

مطالعات در خصوص رضامندی زناشویی امری حیاتی است و اهمیت اجتماعی این مطالعات در خصوص چرایی و چگونگی تغییرات کیفیت ازدواج امری است که محدوده‌ای پیچیده از عوامل در آن دخیل‌اند (۲۶). اکتساب دانش در مورد این عوامل و بکارگیری آن در زندگی زوجی می‌تواند بخشی از تکالیف همسران تلقی گردد. لذا در تبیین این یافته و بر مبنای شواهد پژوهشی برشمرده می‌توان چنین استدلال کرد که، اصولاً اغلب ازدواج‌ها با هدف دستیابی به سعادت و خوشبختی صورت می‌گیرد. از آنجاکه برخی از رفتارها و باورهایی که همسران دارند متأثر از فقدان دانش و برگرفته از سنتهای غلط و کلیشه‌ای است، اصلاح آن‌ها از طریق آموزش می‌تواند عوامل زمینه ساز تنشها را کاهش داده و زوجین را در بستری از همدلی و تفاهم قرار دهد. در این رابطه می‌توان از دو مفهوم عوامل محافظ^۳ و عوامل خطر^۴ در علم پیشگیری نیز بهره جست. عوامل محافظ اشاره به مواردی دارد که به افراد و نظام‌های

بزرگ‌تر کمک می‌کنند تا در برابر رشد رفتارهای مخاطره آمیزی که می‌توانند منجر به آسیب شوند، مصونیت ایجاد کنند. تقویت مهارت‌های بین فردی، آموزش ارتباط جنسی ایمن، تقویت فعالیت‌های سرگرم کننده و سالم، بهبود تصمیم‌گیری و بهبود دسترسی به مراقبت‌های سلامتی مثالهایی از مداخلات عمدتاً آموزشی می‌باشد که به نوعی بمنزله قطب مخالف عوامل خطر محسوب می‌گردد. در این تحقیق زوجین قادر شدند بواسطه حضور در جلسات آموزشی به تعمق در باره چگونگی روابط خود و تنظیم مجدد آن بپردازند و با نگرش جدیدی که نسبت به خود و زندگی زناشویی پیدا نمودند، روابطی سازنده و انسانی با همسر خود برقرار سازند، از قواعد منطقی و انعطاف‌پذیر و انسانی استفاده کنند و پیوندی مستحکم و توأم با امید را تجربه کنند. همچنین در رابطه با سؤال دوم پژوهش مبنی میزان اثربخشی بسته پیشگیری از طلاق بر طلاق عاطفی نتایج حاکی از کاهش این عنصر در گروه آزمایشی نسبت به گروه کنترل بوده است. در تبیین این یافته می‌توان ادعا نمود که اصولاً طلاق عاطفی علل مختلفی دارد که از جمله می‌توان به کار و اشتغال بیش از حد، مشکلات اقتصادی و مالی، اختلاف در زمینه مسائل زناشویی و جنسی، داشتن زمینه‌های متفاوت فرهنگی و تربیتی، داشتن سرگرمی‌های متفاوت و عدم توافق بر سر نحوه گذران اوقات فراغت و برخی ویژگی‌های شخصیتی مانند خودخواهی‌ها، زیاده خواهی‌ها، غرور و لجبازی، تنوع طلبی‌ها، اعتماد به نفس و عزت‌نفس پایین اشاره نمود (۲۷). روند رو به رشد آمار طلاق قانونی بخصوص در سال‌های نخست و بویژه در شهرهای بزرگ، نشان از وجود رابطه مخدوش زناشویی و نارضایتی همسران از استمرار رابطه همسری دارد (۱۶). در رابطه با این فرضیه، نتایج تحقیق حاضر حاکی است که بسته آموزشی پیشگیری از طلاق توانسته است میزان طلاق عاطفی را کاهش دهد. در ارتباط با همسویی یا ناهمسویی نتایج پژوهش حاضر با تحقیقات انجام یافته، مرور پیشینه مطالعاتی هم راستا با این مطالعه نشان می‌دهد که اکثر آن‌ها از نوع توصیفی و همبستگی بوده است.

علیرغم این، در تبیین این یافته می‌توان ادعا کرد، در خانواده‌هایی که بین زوجین نشانگان طلاق عاطفی مشهود است، کارکردهای خانواده در ابعاد مختلف آن همچون ایفای نقش، حل مسئله، آمیزش و همراهی عاطفی، ارتباطات و تعاملات کلامی و غیرکلامی به درستی صورت نمی‌گیرد و این معضل نه تنها زوجین را درگیر چالش می‌نماید، بلکه سایر اعضای خانواده را نیز در معرض خطر قرار می‌دهد. آنجا که خانواده می‌بایست نقش مدرسه و انتقال

3 -Protective Factors

4 -Risk Factors

1 - Kline & Stanford

2 -Carson

این تحقیق نیز همچون سایر مطالعات از محدودیت‌هایی برخوردار بود از جمله: با توجه به اینکه پژوهش حاضر روی طیف خاصی از کارمندان در شهر ارومیه صورت پذیرفته لذا در تعمیم یافته‌های آن به سایر طیف‌ها و جوامع دیگری بایست جانب احتیاط را رعایت نمود. پیشنهاد می‌شود با عنایت به اثربخشی بسته آموزشی پیشگیری از طلاق در دو مؤلفه مورد مطالعه، از محتوای آن در مراکز مشاوره و طلاق و سایر نهادهای ذینفع استفاده گردد.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از پایان نامه مقطع دکتری در رشته روانشناسی عمومی است. بدین وسیله محققین مراتب سپاس و قدردانی خود را از کارمندان اداره آموزش و پرورش شهرستان ارومیه به دلیل حضور فعال و مشارکتشان در کارگاه آموزشی سپاسگزاری می‌نمایند.

دهنده ارزش‌ها و هنجارها را برعهده گیرد، رسماً در نقش یک سازمان بی‌صلاحیت و فاقد کفایت لازم ظاهر می‌شود (۲۸). بر این مبنا از آنجاکه محتوای بسته پیشگیری از طلاق نیز عمدتاً به علل و عوامل تضعیف کننده استحکام خانواده پرداخته و مفاهیم آموزشی آن نیز در راستای پیشگیری و نحوه مدیریت چالش‌های خانواده پیکر بندی شده است، لذا می‌توان استدلال کرد که گروه آزمایشی با بکارگیری این مفاهیم در زندگی فردی و زناشویی توانسته باشند با مدیریت تعارضات فی مابین و ارتقا روابط مفید و سازنده گام مؤثری را در راستای استحکام خانواده برداشته و به تبع آن طلاق عاطفی را کاهش دهند. در کل برای تبیین هر دو یافته، می‌توان از رویکرد درمانی و آموزشی شناختی - رفتاری^۵ نیز یاری طلبید. در این رویکرد افراد از طریق فرایند کسب دانش و اصلاح شناخت و رفتار خود در مورد مسائل و مشکلاتی که با آن روبرو می‌باشند، روابط فردی، خانوادگی و اجتماعی خود را بهبود می‌بخشند.

References:

1. Edalati A, &Redzuan, M. Perception of women towards family values and their marital satisfaction. *J Am Sci* 2010;6(4): 132-7.
2. Mirmohamadsadegi M. Pre-marriage education: Tehran: publisher honar- e- abi; 2013. (Persian)
3. Noori A. the factors of weakening of solidity of family. *J Tahoor* 2012;4(7): 87-114. (Persian)
4. Kameli M. Descriptive study of effective causes of divorce in Iran regarding to existing documents and statics. *J Sci Disciplinary* 2012;9(3): 181-98 (Persian)
5. Parvin N FA, aminian F, rafieivardjani L. Effectiveness of life skills education on marital satisfaction status of female nurse occupying in hajar hospital Shahrekord city- a clinical trial. *J Clin Nurs Midw* 2014;3(1): 37-46. (Persian)
6. Saatchi M kK, Asgarian M. Psychological tests: Tehran: virayesh Publisher; 2009. (Persian)
7. Goldenberg H, Goldenberg I. Family therapy. An overview: Cengage learning; 2012.
8. Funk JL, Rogge RD. Testing the ruler with item response theory: increasing precision of measurement for relationship satisfaction with the Couples Satisfaction Index. *J Fam Psychol* 2007;21(4): 572.
9. Afrooz Gh. Family psychology-Superior married couple. 9th ed. Tehran: Institute of parents and educators; 2006. (Persian)
10. Jalali I, Ahadi H, Kiamanesh A. The Effectiveness of Family Training Based on Olson Approach for Family Adaptation and Cohesion. 2016. (Persian)
11. Kelly JB. Divorce: Causes and Consequences - By Alison Clarke - Stewart and Cornelia Brentano. *Family Court Review*. 2007;45(2): 341-4.
12. Bastani S, Golzari M, roshani Sh. Results of flectional divorce and confronting strategy. *J Stud Soc Problem* 2011;1(3): 1-20. (Persian)
13. Mohammadi Z. study of social pathology of women in decade of 1991-2001. Tehran: general relations of cultural- social of women; 2004 (Persian)
14. Yazdani A, Haggatian M. Keshavarz H. Analysis of life quality of women who were involved emotional divorce. *J Soc Cultural Strategy* 2012; 2(6);159-85. (Persian)

5 -Cognitive- Behavior

15. Momeni Kh, azizyanfard S. Prediction of Violence Dimentions upon Coping Strategies in Women of Domestic Violence Victim. Family Pathology, Counseling & Enrichment Journal. 2016;1(2): 34-45(Persian).
16. Saadat L, Zeinali A. THE EFFECT OF FAMILY LIFE EDUCATION ON MARITAL SATISFACTION AMONG BEHZISTI EMPLOYEES. URMIA MEDICAL JOURNAL. 2016;27(9): 744-52(Persian).
17. Kline SL, Stafford L. A comparison of interaction rules and interaction frequency in relationship to marital quality. Communication Reports. 2004;17(1): 11-26.
18. Carson JW, Carson KM, Gil KM, Baucom DH. Mindfulness-based relationship enhancement. Behavior therapy. 2004;35(3): 471-94.
19. Organization TW. Prevention assistance of Welfare organization, family life education. 2014. (Persian)
20. ZareNeyestanak M, Gholamali Lavasani M, Afrooz G. The Relationship between Maternal Biosocial Determinants and Infant Birth Weight. Journal of Midwifery and Reproductive Health. 2017;5(3): 935-41.
21. Mami SH, Asgari M, editor Role Of self-distinctiveness and attachment style in prediction of emotional divorce Congress of pathology of divorce phenomenon; 2003. (Persian)
22. Sasanpoor M. Investigation effectiveness of cognitive behavioral training on marital conflict. Third National Congress of Family Pathology Tehran: University of Shahid Beheshti; 2010. (Persian)
23. Mino F Sanaz Z, Rezabakhsh. Effectiveness of assertiveness training on marital satisfaction of women students 2010. (Persian)
24. Miri M, Sharifzadeh GR. Evaluating the impact of relationship enrichment education on marital satisfaction of primary school female teachers in Birjand, 2012. Modern Care J 2014; 11(3)177-85. (Persian)
25. Magsudzade M YJ. Effectiveness of religious affairs training on couples marital satisfaction- methods and models 2012;3(13): 61-74. (Persian)
26. Bradbury TN, Fincham FD, Beach SR. Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. J Marriage Fam 2000;62(4): 964-80.
27. Moosavi S. Making clears of dimensions of emotional divorce in Iranian families. J Shieh Women 2012;9(29): 71-97. (Persian)
28. Buss D, Shackelford T. How To Save A Marriage: Different Gender Strategies To Save Relationship. J Person Soc Psychol 2005;72(2).

DEVELOPING OF PREVENTION OF DIVORCE TRAINING PACKAGE AND DETERMINATION OF ITS EFFECTIVENESS ON MARITAL SATISFACTION AND EMOTIONAL DIVORCE ON EMPLOYEES OF EDUCATION ORGANIZATION OF URMIA CITY

ShahpoorAhmadikhoei¹, Ali Mehdad², NargessKeshtiAraye³

Received: 03 Apr, 2018; Accepted: 26 June, 2018

Abstract

Background & Aim: Family is a fundamental structure in a society that its health causes health of society. Family education is an approach for acquiring to this aim. Due to this purpose the main purpose of this research was to study the effectiveness of Prevention of Divorce Training Package on marital satisfaction and emotional divorce on couples.

Materials & Methods: The purpose of this research was developing of prevention of divorce training package and determination of its effectiveness on satisfaction and emotional divorce on employees of education organization of Urmia city. The method was qualitative - quantitative. Research environment of qualitative part was couples who were applicant for divorce. They were interviewed by Narrative inquiry and based on this interviews, the package was developed. In quantitative part of the research the population was employees of Urmia education organization (452person) and the method was quasi-experimental (pretest-posttest and control group) and the sample includes 60 married male and female (experimental group- 30 persons) (control group -30 persons) who was selected by convenience sampling method and assigned randomly in experimental and control groups. Dependent variables of the study were marital satisfaction and emotional divorce. Research instruments were afrooz marital satisfaction (2010) and gottman emotional divorce (1988) questionnaires which completed by both groups. Intervention was conducted on experimental group but control group received no intervention. After two month each groups followed again. The data were analyzed by using repeated measurement variance analyses in SPSS 24.

Results: The results showed that training of the package could increase marital satisfaction and decrease emotional divorce in experimental group. However, there was no significant difference in the control group after the intervention ($p>0/05$).

Conclusions: Based on research results, it was suggested for the Iranian family court, marriage and family counseling centers and family training centers to implement this package in their training program.

Keywords: Prevention of Divorce Training Package, emotional divorce, marital satisfaction.

Address: Department of Psychology, Isfahan Branch - khorasgan Islamic Azad university- Isfahan Iran

Tel: +989131116706

Email: alimahdad.am@gmail.com

¹Ph.D. Student of general Psychology, khorasgan Branch, Islamic Azad University, Esfahan, Iran

²Associate Professor, Department of Psychology, khorasgan Branch, Islamic Azad University, Esfahan, Iran
(Corresponding Author)

³Associate Professor, Department of Psychology, khorasgan Branch, Islamic Azad University, Esfahan, Iran